

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi

Lausunto

19/04/2024

VN/8757/2024

JHL RY:N LAUSUNTO LUONNOKSESTA KANSALLISEN LAPSISTRATEGIAN TOIMEENPANOSUUNNITELMAKSI

JHL kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisen lapsistrategian toteutuksesta. Lausuntomme on kirjattu vastauksina Lausuntopalvelu.fi:ssä esitettyihin kysymyksiin. Vastaukset on kirjattu Lausuntopalvelu.fi järjestelmään.

JHL:N LAUSUNTO

Toimenpiteet ovat JHL:n näkemyksen mukaan **osin** linjassa lapsistrategian vision "luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi" kanssa.

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Tavoitteiden toteutumisen seuranta tulisi olla jatkuvaluonteista, kokoaikaisesta ja ennakoivaa siten, että mahdollisiin puutteisiin voidaan reagoida tarvittaessa heti, mikäli lasten oloissa tapahtuu heikentymistä eikä strategian tavoitteet ole toteutumassa.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkatyönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Lasta koskevat tiedot tulisivat olla käytettävissä jokaisella lasta hoitavalla taholla, jotta lapsen etujen mukaisen työn jatkumo voidaan taata ja turvata lapselle hänen tarvitsemansa tuki.

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

Petteri Orpon hallituksen lyhytnäköisten leikkausten ja juuri perheitä rokottavien korotusten myötä lapsiperheköyhyys vain lisääntyy entisestään. Ajatus on nurinkurinen, ja tulee auttamatta lisäämään eriarvoisuutta ja kasvattamaan lasten ja nuorten syrjäytymisen riskiä.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

JHL peräänkuuluttaa riittäviä resursseja lapsi- ja perhepolitiikan koordinaation turvaamiseksi uudessa poikkihallinnollisessa tilanteessa.

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

Lapsistrategian toteutumista tulee valvoa jatkuvaluonteisesti ja muistaa huomioida lapset ja nuoret kaikessa päätöksenteossa, ei vain niissä, jotka koskevat heitä suoraan, vaan myös välillisesti. Yksittäisellä virkakiertueella emme näe suurta vaikutusta, vaan painottaisimme säännöllistä ja jatkuvaa, kaikki kunnat kattavaa seurantaä yhteisin ja yhdenvertaisuutta painottavin mittarein.

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

Lapsistrategian mukaisista budjetoinneista hyvinvointialueilla tulee säätää tarkemmin, jotta lapsen kehitystä tukevat ja turvallisuutta varmistavat palvelut toteutettaisiin yhdenvertaisemmin kaikilla alueilla. Lapsi- ja nuorisjärjestöjen sekä niitä rahoittavien instanssien alasajo voi johtaa katastrofiin. Mahdolliseen vapaaehtoistyöhön nojaaminen ei ole kestävä, yhdenvertainen, eikä kokonaisuutena luotettava keino tukea lapsia ja nuoria.

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

Lapsistrategiasta viestiminen ja verkkokoulutuksista tiedottaminen näyttäisi kaipaavan lisäpanostuksia, jotta niistä tieto saadaan leviämään laajemmalti. Kasvatus- ja ohjausalan ammattilaisten keskuudessa ei tunnu olevan laajaa tietoa näistä koulutuksista. Lisäksi JHL haluaa tässäkin kohtaa muistuttaa, että lapsistrategia tulee tehdä tunnetuksi myös muilla kuin suoraan lapsia ja nuoria kohtaavilla tasoilla, jotta se saadaan osaksi kaikkea kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksentekoa.

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

JHL:n mielestä lapsistrategiassa ei ole riittävän hyvin huomioitu alueellista yhdenvertaisuutta lasten ja nuorten tiedon saannin suhteen - erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ja syrjinnälle alttiiden lapsiryhmien, kuten vammaisten, maahan muuttaneiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten tai nepsy-lasten osalta. Tulisi pohtia, miten varmistetaan kaikkien yhdenvertainen

pääsy tiedon, sekä tukimuotojen äärelle. Niin ikään Suomen harrastamisen malli, tai lasten ja nuorten vaikuttamisen mahdollisuudet esimerkiksi lapsiparlamentissa ja nuorisovaltuustoissa, liian usein keskittyvät tiettyihin kaupunkeihin sekä jo valmiiksi pärjäävien lasten kohdalle. Harrastamisen Suomen malli on hyvä ja kannatettava konsepti, mutta sellaisenaan ei ole yhdenvertainen kaikille ja vaatii siksi jatkokehitystä. Harrasteryhmien sisältö rakentuu sen mukaan, miten ohjaajia saadaan, eikä nuorten mielenkiinnon mukaan. Myös ohjaajien osaamista tulee kehittää, jotta harrastaminen on oikeasti mielekästä. Kuljetusoppilaat eivät myöskään aina pysty osallistumaan koulun jälkeen toteutuviin kerhoihin, sikäli mikäli niitä kunnissa on, koska kyytiä ei kerhon jälkeen ole järjestetty.

Puuttuuko suunnitelmasta mielestäsi jotain olennaista? Huomioithan vastatessasi, että toimenpiteitä tehdään suurelta osin ministeriöiden virkatyönä ja vältetään päällekkäisyyttä muiden ohjelmien (esim. VANUPO, Demokratiaohjelma, Yhdenvertaisuustiedoksianto) kanssa.

- o VANUPO:n mukaan nuorisotalalla tarvitaan ajantasaisia, tutkittuun tietoon perustuvia, laadukkaita ja vaikuttavia menetelmiä nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Niiden tulee olla helposti sovellettavissa nuorisotyöntekijän työssä. Kuitenkin nuorisotalan osaamiskeskusten ja järjestöjen tukien määrää vähennetään radikaalisti. Tämä on ristiriidassa tavoitteiden kanssa. Kunnallisen nuorisotyön lisäksi järjestöt tekevät laadukasta ja kohdennettua nuorisotyötä ja sitä toimintaa uhkaavat nyt leikkaukset. Tämä kokonaisuus kannattaisi laskea ja miettiä uudelleen.
- o Tulee muistaa, että Suomen lapset ja nuoret eivät ole yksi identtinen joukko. Jokainen lapsi ja nuori Utsjoelta Helsinkiin tarvitsee yksilöllisen, itsensä näköisen tuen.
- o Joillekin nuorille nuorisotalalla käyminen on sitä tärkeää ja mielekästä tekemistä, jota nuorille peräänkuulutetaan. Turvallisen ja kohtaavan nuorisotyön mahdollistaminen näille nuorille vaatii riittävästi osaavia nuorisotyöntekijöitä kaikille nuorisotaloille. Leikkaukset ja säästöt heikentävät nuorten mahdollisuuksia käydä nuorisotaloilla ja osallistua nuorisotalojen järjestämiin toimintoihin. Nämä ovat matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä palveluja nuorille ja tulevaisuudelle, ja niiden maksuttomuus lisää yhdenvertaisuutta.

Millaisin toimin lapsistrategia tuottaisi lisäarvoa lapsi- ja perhepolitiikan toimijoiden entistä parempaan kokonaiskoordinaatioon?

- o Edellytyksenä lapsistrategian toteutumiselle on riittävä ja osaava palkattu henkilöstö niin varhaiskasvatuksessa, koululaisten tukemisessa, kuin nuorisotyössäkin ja harrastuksissa. Pitää turvata riittävät resurssit, jotta voidaan turvata lapsen kohtaaminen yksilönä ja yksilöllisen tuen tarpeen toteutuminen. Nuorisotalan osaamiskeskusten alasajo sekä järjestöihin kohdistuvat leikkaukset pitää perua. Valtakunnallisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta tulee valvoa tarkemmin mittarein ja jatkuvasti.

Muut huomiot?

Pienet lapset ja varhaiskasvatus

- o Laadukas varhaiskasvatus edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua, tukee oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa elinikäistä oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.
- o Laatu tulee moniammatillisuudesta, jossa on riittävä ja osaava henkilökunta, sopivan kokoiset ja pysyvät ryhmät sekä varhaiskasvatussuunnitelma, joka vastaa paremmin nykyisiin tarpeisiin. Nämä elementit yhdessä muodostavat kokonaisuuden, joka tukee lasten hyvinvointia ja oppimista varhaiskasvatuksessa.
- o Varhaiskasvatuksen työntekijät ja moniammatillinen tiimi lisäävät lapsen turvallisuutta, hyvinvointia ja yksilöllisen tuen toteutumista. Kun resursseja on saatavilla, on helpompaa havaita ja reagoida nopeasti mahdollisiin turvallisuus- ja hyvinvointiongelmiin. Perhepäivähoidossa näitä haasteita ilmenee vähemmän, koska ryhmä koko on pieni ja lapsi huomioidaan yksilöllisesti päivittäin. Perhepäivähoito tulee säilyttää vaihtoehtona ja osana varhaiskasvatusta.
- o Johtaminen vaikuttaa suoraan työyhteisön ilmapiiriin, työntekijöiden motivaatioon ja sitoutumiseen sekä lasten hyvinvointiin ja oppimiseen. Hyvä varhaiskasvatuksen johtaja luo innostavan ja turvallisen työympäristön, tukee työntekijöitä heidän ammatillisessa kehittämisessään, kannustaa yhteistyöhön ja avoimeen kommunikaatioon, sekä pitää huolta resurssien riittävydestä ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Hyvä johtaja myös edistää varhaiskasvatuksen laadukkuutta ja kehittää toimintaa jatkuvasti vastaamaan muuttuvia tarpeita ja haasteita.
- o Perehdytyksen puutteellisuus aiheuttaa omat haasteensa. Sijaiset ja uudet työntekijät eivät saa tarvittavia tietoja ja taitoja tehtävien suorittamiseen sekä organisaation toimintakulttuurin ja arvojen ymmärtämiseen. Perehdytys vähentää stressiä ja epävarmuutta uusien työntekijöiden keskuudessa. Se parantaa työntekijöiden sitoutumista ja työtyytyväisyyttä. Perehdytyksen tärkeyttä ei voi vähätellä ja sen tulee olla jatkuvaa.
- o On tärkeää panostaa varhaiskasvatuksen työhyvinvointiin, jotta voidaan toimia parhaalla mahdollisella tavalla lasten kasvun ja kehityksen tukemisessa. Työhyvinvointi pitää sisällään monia osa-alueita, kuten hyvän johtamisen, työkuormituksen hallinnan, työilmapiirin, osaamisen kehittämisen ja työyhteisön tuen. Riittävä henkilöstömäärä koko päivän ajan vähentää kuormitusta ja stressiä. Tämä puolestaan edistää työssäjaksamista ja ammatillista hyvinvointia.

Koulupolku

- o Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada ammattitaitoista ja pedagogisesti toteutettavaa tukea opinpolkunsa aikana varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen saakka. Ohjauksen vaatimustaso on ammatillisesti kasvanut, koska oppilaiden monimuotoiset haasteet ovat lisääntyneet koulumaailmassa. Lapset ja nuoret tarvitsevat ammattitaitoisia kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon suorittaneita vastuullisia ja turvallisia ammattilaisia kulkemaan vierellään koulupolkuaan.
- o Perusopetuslakiin tulee selkeästi kirjata koulunkäynninohjaajien asema ja merkitys kolmiportaisen tuen toteuttamisessa. Koulunkäynninohjaajan ammatillinen ote näkyy kaikissa tuen muodoissa kasvatuksellisena ja pedagogisena ohjaamisena ja osaamisena. Lasten ja nuorten yksilölliset ja moninaiset haasteet tulee huomioida tuen tarjoamisessa. Oikeanlainen ja oikea-aikainen tuki mahdollistaa lapsen ja nuoren yhdenvertaisen osallisuuden oppimiseen ja tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen.
- o Ammattitaitoisen työvoiman pitäminen oppilaitoksissa vaikeutuu hallituksen työttömyysturvalain muutosten tuomien leikkausten vuoksi. Yli puolet vakituisessa työsuhteessa olevista koulunkäynninohjaajista työskentelee osa-aikaisina ja vain koulujen työaikoina. Huoli toimeentulosta on suuri ja vaikuttaa alalle hakeutumiseen sekä alalla pysymiseen. Ammattitaitoisten koulunkäynninohjaajien väheneminen vaikuttaa suoraan lasten ja nuorten tuen antamiseen ja sen toteuttamiseen.
- o Koulunkäynninohjaajien työn hedelmiä tullaan poimimaan vasta vuosien päästä, kun tarpeellinen tuki on pystytty jatkumona tarjoamaan ja lapsista kasvaa hyvinvoivia aikuisia.

Nuoret – meidän tulevaisuutemme

- o Hallitusohjelman nuorisopoliittiset tavoitteet on jaettu kolmeen koriin: jokaiselle nuorelle polku eteenpäin: monipuolista tietoa ja välineitä nuoren mielen hyvinvoinnin tukemiseen, nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta-, yhteisöllisyyttä- ja turvallisuutta vahvistamalla. Kaikki nämä toimenpiteet vaativat resurssia, osaamista ja hyvinvoivia työntekijöitä.
- o Kun nuorisotyöstä säästetään, se tarkoittaa vähemmän nuorisotiloja, aukioloaikoja, läsnä olevia tuttuja aikuisia, toiminnallisuuden kautta tulevaa onnistumista, vähemmän leirejä ja tapahtumia. Se tarkoittaa yksinäisyyden lisääntymistä, eriarvoisuuden kasvamista ja osallisuuden heikentymistä.
- o Näiden lisäksi nuorisotyöntekijöitä huolettaa se keskustelukuluttuurin malli, joka aikuisilla ja jopa eduskunnassa asti, on vallalla. Kiusaaminen ja muu aggressiivinen käytös nuorten keskuudessa ei lopu ennen kuin aikuiset itse toimivat rakentavasti ja esimerkillisesti.
- o Tehostettu nuorisotyö on työmuoto, jota on valtakunnallisesti kehitetty jo miltei viisitoista vuotta. Se on työmuoto, joka aktivoituu nuorten hädän hetkellä. Tehostettua nuorisotyötä voidaan jalkautua tekemään kouluille, nuorisotiloille, seurakuntataloihin, kaduille tai

huoltoasemille – niihin paikkoihin, mihin nuoret kokoontuvat yhteisöllisen surun äärelle. Sinne, missä nuoret haluavat kohdatusta kriisistä puhua. Tehostettu nuorisotyö toimii kriisityön tukena isoille nuorisoyoukoille ja antaa kriisityölle rauhan työskennellä kriisin keskiössä olevien kanssa.

- o Tehostettu nuorisotyö on aktivoitunut monissa kunnissa ja kaupungeissa ja yli sata kuntaa on koulutettu tekemään tehostettua nuorisotyötä. Nuorisotalan osaamiskeskus Kanuuna koordinoi tehostettua nuorisotyötä useamman vuoden ajan. Suunnitellulla, aktiivisella koordinoinnilla työmuodon oli mahdollista kehittyä ja työ laajeni koko ajan useampiin kuntiin.
- o Osaamiskeskustoiminnan lakkauttamisen jälkeen ei tehostetulla nuorisotyöllä ole sitä koordinoivaa tahoja. Tämän kevään traagiset tapahtumat kuitenkin osoittavat, että tälle työmuodolle on todellinen tarve. Kuka siis pitää huolen, että tehostettu nuorisotyö on mahdollista ja tarjolla kaikille Suomen nuorille, jos kriisi heitä koskettaa?

Håkan Ekström
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Hanna Takolander, koulutuspoliittinen asiantuntija, puh. 044 0750 850